

“İKAROS’UN YENİ YÜZÜ CAHİT SITKI TARANCI”

Anahtar Kelimeler: Cahit Sıtkı Tarancı, İkaros, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, tema, imge.

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ, **İkaros’un Yeni Yüzü, Cahit Sıtkı Tarancı**, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, 388 s.

Ar. Gör. İbrahim TÜZER

Kırıkkale Üniv. Fen-Edb. Fak. Türk Dili ve Edb. Böl.

Yaşamdan kopma veya yaşama sevincini kaybetme, bir çok insanın içinde var olan ve büyümesi engellenemeyen bir korkudur. Bu korkunun vermiş olduğu kötümserlik duygusu ise, çoğu zaman insanı ölümle ve onun meydana getirdiği ruh haliyle baş başa bırakır. Kötümserlik ve ölüm şairi olarak bilinen ve Türk Edebiyatı’ndaki en etkili ölüm şiirlerinin sahibi olan Cahit Sıtkı Tarancı, yaşamış olduğu hayat ile de bu duygunun en büyük temsilcisi konumundadır.

Prof. Dr. Ramazan Korkmaz tarafından hazırlanan “İkaros’un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı” isimli çalışmada, şairin aslında, “yaşamaya sonsuz bir aşkla bağlı, adeta yaşama delisi bir insan olduğu ve kötümserliğinin bu büyük aşktan, basit, adi, ve ani bir ayrılışla kopma korkusundan kaynaklandığı”(s.328) tespitinde bulunulmakta ve şimdiye kadar ölüm ve kötümserlik şairi olarak bilinen Cahit Sıtkı’nın, yaşama sevgisini işlediği şiirlerine dikkat çekilmektedir.

Çalışma ön söz, dört müstakil bölüm, sonuç, kaynaklar, belgeler ve kişi adları dizininin meydana gelmektedir. Birinci Bölüm “Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri”, İkinci Bölüm “Şiirlerinin Tema/Konu ve Yapı Bakımından İncelenmesi”, Üçüncü Bölüm “Cahit Sıtkı’nın Sembol ve İmge Dünyası”,

Dördüncü Bölüm ise “Şiirlerinde Dil ve Üslup” genel başlıklarını taşımaktadır.

Ramazan Korkmaz, eserinin ön sözünde “Sanatçı için görünür dünya, çözümlenmesi mutlak gerekli bir şifreler, remizler dizgesidir. O, tanrısal bir duyarlılıkla eşyanın yüzüne sinen gizli anlamı okurken; nesnelere alemindeki her şeyin (fenomen) bir başka şeyi determine ettiğini, araştırdığını ve çağrıştırdığını düşünür.”(s.IX) demekte ve her eserin “kendisini ortaya koyan varlığın tematik bir imgesini de içinde taşıdığını” düşünmektedir. Sanatçının ve ortaya koymuş olduğu eserinin, ifade edilen dikkatle değerlendirildiği eserde, her dönemim kendine ait problemleri ve çözümleri olduğu belirtilmektedir.

Yine çalışmanın ön sözünde, “Herhangi bir siyasi angajmana girmeden, Türkçe’nin duru ve temiz ırmağında, devrinin bu ‘kendi oluş’ problematiğine tanıklık etmeye çalışan”(s.IX) Cahit Sıtkı’daki ölüm düşüncesinin, hak edilmeyen cezalandırılmayı ve hayalleri gücünü aşan kişilerin hazin sonunu temsil eden, insanların içindeki sonsuzluk özleminin bir ifadesi olan “İkaros mitosuna”na olan benzerliğine dikkat çekilmektedir.

Birinci Bölüm’de, şiire *bir ihtiras halinde bağlanan* Cahit Sıtkı Tarancı’nın, hayatının, edebî kişiliği ve eserlerinin, ufak ayrıntılara varıncaya kadar, değerlendirilmesi yapılmaktadır. Şairin aile çevresi, doğumu ve çocukluk dönemi, ilk öğretim, orta öğretim ve İstanbul yılları, Mülkiye Mektebi ve Yüksek Ticaret Okulu’ndaki yüksek öğretimi, ilk memuriyeti, Paris yolculuğu, savaş yılları ve yurda dönüşü, askerlik dönemi, bohem yaşantısı ve yeniden memuriyete dönüşü, Cavidan Hanımla tanışması ve evliliği, hastalığı ve ölümü kronolojik bir sıra takip edilerek dikkatlere sunulmaktadır. Cahit Sıtkı’nın oldukça karmaşık olan bu hayat hikayesi, Nihal (Tarancı) Erkmenoğlu ve Cavidan (Tarancı) Yükselen Hanımefendilerin özel arşivlerinin dikkatle incelenmesi ve başka kaynakların değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Edebî kişiliğinin de ayrıntılı bir biçimde ele alındığı Birinci Bölüm’de, Cahit Sıtkı’nın edebiyatla tanışması ve ilk etki kaynakları, edebî çevrelerle tanışması ve ilk

şair denemeleri, bir ömrün şaire adanışı ve kitaplaşan şiirleri değerlendirilmekte, bunun yanı sıra sanatçının şair ve şiir hakkındaki düşünceleri de irdelenmektedir. İnsan olmayı “şair olmak” olarak algılayan Tarancı’nın, Birinci Bölüm’ün son kısmında şiir kitapları, hikayeleri, roman denemesi, muhtelif dergi ve gazetelerde çıkan makale, söyleşi, çeviri gibi düz yazılarından oluşan eserleri tanıtılmakta ve tüm kalem tecrübelerinin ayrıntılı bir listesi verilmektedir.

Çalışmanın İkinci Bölüm’ünü, Tarancı’nın şiirlerinin incelenmesi oluşturmaktadır. İki kısma ayrılan bu bölümde şiirler, öncelikle tema/konu bakımından ele alınmaktadır. Şairin tüm şiirleri, yaşama sevgisi, aşk temi, kadın, insan sevgisi, tabiat, yalnızlık, geçmişe özlem, ötelere çağırısı ve kaçış, kötümserlik, bohem, sıkıntı ve bunalım, ölüm temaları etrafında toplanarak incelenmektedir. Tarancı’nın, Atatürk ve Mehmetçik konulu şiirleri, “ulusal değerler ve duygulanmalar”, sosyal içerikli şiirleri de “sosyal konular” başlıklı kısımlarda değerlendirilmektedir.

Cahit Sıtkı’nın şiirlerini kaleme alırken kullanmış olduğu kelimelerin, düz ve yan anlam değerlerinin çözümlendiği bu bölümün ikinci kısmında, sanatçının şiirleri yapı bakımından incelenmektedir. Şiirler, nazım birimi, uyum ve ahenk unsurları bakımından iki farklı şekilde ele alınır. Dörtlü, ikili, üçlü, beşli (vd.) mısra terkibinden kurulu şiirlerin, serbest nazımla kaleme alınan şiirlerin ve sonelerin incelendiği bu kısımda ayrıca, şiirler, dış ve iç uyumu sağlayan unsurlar, mısra örgüsü ve ses düzeni bakımından da incelenmektedir.

Eserin Üçüncü Bölüm’ünde, şairin sembol ve imge dünyası ele alınmıştır. Özel bir gayretle hazırlandığı, dikkatlerden kaçmayan bu bölümde, Cahit Sıtkı’nın şiir dünyasına nüfuz edebilmek ve onun şiiri üzerine kesin yargılarda bulunabilmek için, şiirlerinde kullanılan sembol ve imajlar değerlendirilmeye çalışılmıştır. İki kısımdan oluşan bu bölümde, öncelikle, şairin şiirindeki sembolik anlatım dikkatlere sunulmuştur. Cahit Sıtkı’daki özel/kişisel sembolizm, geleneksel sembolizm, yerli kaynaklı geleneksel sembolizm ve yabancı kaynaklı sembolizm ayrı ayrı belirtilmiştir.

Bu bölümün ikinci kısmında ise Tarancı’nın şiirlerindeki imgeler(imaj) incelenmiştir. İmgenin geniş bir tanımı yapılarak, sanatçının kullandığı imgeler ve nitelikleri, yayılma/gelegen imgeler, batık imgeler, radikal imgeler, yoğun imgeler, süsleyici, coşkulu ve bayat imgeler olmak üzere beş grupta toplanarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler göre; “*şiirlerinde sıkça rastlanan ve çok makbul sayılan yayılma (the expansive) imgeler, onun gerçek şiir kudretinin bir göstergesidir. Ayrıca radikal ve batık imgeleri sıkça kullanması, Cahit Sıtkı’yı metafizik karakterli şairlere yaklaştırırsa da; tabii ve açık söyleyiş itibarıyla onlardan ayrılır.*”(s.328))

Cahit Sıtkı’nın şiirlerindeki semboller dünyasında; deniz, bülbül, turna, pencere, lamba, değirmen, rüzgar, kar ve gökyüzü gibi daha bir çok kelimenin ayrı ayrı değerleri olduğuna dikkat çeken Ramazan Korkmaz, onun şiirlerinde “*ölümün yol vermeyen bir ejder*”(s. 173) olarak ifade edilmesini, “*Baudelaire ve Paul Verlaine kaynaklı sembolik bir söylem*” olduğu tesbitinde bulunmaktadır.

Çalışmanın Dördüncü ve son bölümünde, Cahit Sıtkı Tarancı’nın şiirlerindeki dil ve üslup özellikleri değerlendirilmektedir. Şairin, şiir dilini kavrayış biçimi ile dil kullanım biçimi ve mısra/cümle yapısı, detaylı olarak ele alınmaktadır. Sanatçının tüm şiirleri göz önünde bulundurularak, mısra örgüsü ve cümle yapısı, dildeki yazımsal, sesbilimsel sapmalar ve tarihsel dönem sapmaları, ses, kelime, ibare ve blok yinelemeleri incelenmektedir.

Bu bölümde ayrıca, Tarancı’nın bazı şiirlerindeki, bizzat kendisi tarafından yapılan, değişikliklere dikkat çekilmekte, değiştirilen şiirlerin “önce”ki ve “sonra”ki halleri gösterilmektedir. Bununla beraber, şairin özellikle şiir dilindeki değişiklikler ve bunların sebepleri, Tarancı’nın bütün eserlerini kapsayacak tarzda geniş bir araştırmayı beklediği de belirtilmektedir. Bahsi geçen dil ve üslup çalışmalarının sonunda, “*Cahit Sıtkı’nın tabii ve sağlam bir dil anlayışına, mısra ve cümle yapısına sahip olduğu ve konuşma dilinin canlı, dinamik, renkli üslubunu şiir diline taşımaya gayret ettiği ve bunu başardığı*”(s. 328) ifade edilmektedir.

Çalışmanın genel bir değerlendirilmesinin yapıldığı Sonuç kısmında, *sürekli dar kalıbindan şikayet eden, içe kapalı, çekingen ve hassa bir mizaca sahip olan Cahit Sıtkı Tarancı'nın, şiiri hayatının mihveri yaparak sun'i imgelere ve çarpıcı olmak için dili anlaşılmaz kılmaya asla itibar etmediği* vurgulanmaktadır. Prof. Dr. Ramazan Korkmaz, yapmış olduğu tüm bu çalışmaları, *"ömrünü Türkçe'nin ses varlığının imkanlarını yoklamaya adanmış Cahit Sıtkı'nın anısına bir vefa borcu sayılmasının"*(s. 329) kendisi için bir bahtiyarlık vesilesi olacağını ifade etmektedir.

Eserin Kaynaklar bölümü, genel kaynaklar ve Cahit Sıtkı Tarancı ile ilgili kaynaklar olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır. Şairin hakkında yazılan ve ondan bahseden kitaplar, tezler, dergi ve gazete yazıları büyük bir titizlikle bir araya getirilmiş ve bu kısma *bibliyografik bir deneme* özelliği verilmiştir.

Belgeler, şairin yayınlanmamış şiir, Nihal Hanıma ve Cavidan Hanıma yazmış olduğu mektuplar ve kendi el yazısı örnekleriyle; okuduğu, çalıştığı kurumların arşivlerinden temin edilen resmî yazılar, bilgi formları ve hizmet cetvellerinden oluşmaktadır. Çalışmanın sonuna bir de kişi adları dizini eklenmiştir.

Gerekli görülen her ayrıntı üzerine ısrarla gidilerek hazırlanan, derleme, araştırma, inceleme ve değerlendirme safhalarından geçirilerek ortaya çıkarılan bu çalışma, Cahit Sıtkı Tarancı'nın karanlıkta kalmış olan yönlerine ışık tutmaktadır. Şairin şiirleri, Cumhuriyet dönemi Türk Şiiri'nin özellikleri göz önünde bulundurularak, bilimsel ve estetik kriterlerden geçirilmiş, tahlil ve tenkit edilmiştir. Bu çalışmanın, edebiyata, şiire ve şiir incelemesine merak duyan herkese yararlı olacağı düşüncesindeyiz.